

Η σύγχρονη αφομοίωση της πατερικής σκέψης (Ιωάννης Πλεξίδας, Δρ Φιλοσοφίας και Θεολογίας)

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

[Προηγούμενη δημοσίευση:<http://www.pemptousia.gr/?p=168651>]

Η.Φ.: Στην ορθόδοξη θεολογία γίνεται λόγος για την αγαπητική συνύπαρξη των τριών θείων προσώπων (Πατήρ, Υιός, Άγιο Πνεύμα) ως πρότυπο αγαπητικής συνύπαρξης και κοινωνίας των ανθρώπων. Μία τέτοια προσέγγιση έχει ισχύ;

Πηγή: www.sagotc.edu.au

Ι. ΠΛΕΞΙΔΑΣ: Αν κατάλαβα καλά αναφέρεστε στην άντληση κοινωνικών και

πολιτικών συμπερασμάτων από το τριαδολογικό δόγμα. Ο κύριος εκφραστής αυτής της άποψης είναι ο σεβασμιότατος Μητροπολίτης Περγάμου, Ιωάννης Ζηζιούλας. Βέβαια τον Ζηζιούλα ακολουθούν στις διαπιστώσεις του πάρα πολλοί θεολόγοι, ορθόδοξοι και ετερόδοξοι, μεταξύ των οποίων είναι ο Colin Gunton, ο Christoph Schwöbel, ο Paul Fiddes. Η σκέψη του δε έχει γίνει σημείο αναφοράς και για συγγραφείς που δεν συμφωνούν με τις τριαδολογικές του απόψεις όπως η Catherine Mowry La Cugna, ο Robert Jenson και ο Wolfgang Pannenberg. Κατά την άποψή μου είναι υπερβολικό, αν όχι αναχρονιστικό, να μιλούμε για ένα κοινωνικό δόγμα της Τριάδας. Για το Ζηζιούλα, η ταύτιση του προσώπου με την υπόσταση και όχι με την ουσία σημαίνει την προτεραιότητα του προσώπου. Αυτή η προτεραιότητα του προσώπου, σε συνδυασμό με την ελευθερία του ανθρώπου και την κατ' εικόνα δημιουργία του, σημαίνει ότι οι άνθρωποι καλούνται να ζήσουν ως πρόσωπα και όχι ως άτομα, σε μία ελεύθερη, αγαπητική σχέση με τους άλλους κατά τα πρότυπα της θεϊκής κοινωνίας. Από ιστορική άποψη, ωστόσο, είναι αμφίβολο το γεγονός ότι οι Καππαδόκες Πατέρες έδιναν οντολογική προτεραιότητα στην υπόσταση έναντι της ουσίας. Επίσης, όπως είπα και προηγουμένως, η διάκριση υπόστασης (προσώπου)-ατόμου δεν υφίσταται στους Πατέρες. Το άτομο ταυτίζεται με την υπόσταση και το πρόσωπο. Η διάκριση ατόμου-προσώπου είναι μεταγενέστερη διάκριση που έγινε από υπαρξιστές φιλοσόφους. Έτσι, η προσπάθεια του Μητροπολίτη Περγάμου να διατυπώσει μία σχεσιακή οντολογία φαίνεται να αγνοεί ότι οι Πατέρες συνδέουν την υπόσταση με την κοινή φύση ή την ουσία.

Θα πρέπει, ωστόσο, να τονίσουμε ότι η προσπάθεια που κάνει ο μητροπολίτης Περγάμου προχωρώντας στη λεγόμενη «νέο-πατερική σύνθεση» ανοίγει σημαντικές προοπτικές στη σύγχρονη θεολογική σκέψη. Θέλοντας να ξεπεράσει το φαινόμενο του λεγόμενου «πατερικού φονταμενταλισμού», όπως ο ίδιος το αποκαλεί, την αναγωγή, δηλαδή, του γράμματος μιας συγκεκριμένης πηγής, συγκεκριμένα των εκκλησιαστικών συγγραφέων, σε απόλυτο κριτήριο, θεωρεί ότι η σύγχρονη θεολογία οφείλει να ξεφύγει από τη στεία εμμονή στα πατερικά κείμενα, εμμονή που αποτελεί έκφραση ακραίου συντηρητισμού. Η θεολογία, αν και είναι ερμηνευτική των κειμένων και των γεγονότων του παρελθόντος, δεν μπορεί να έχει ως σκοπό της τη συντήρηση αυτής της παράδοσης. Κάτι τέτοιο αντίκειται στον εσχατολογικό χαρακτήρα της αλήθειας, σύμφωνα με τον οποίο η αλήθεια δε βρίσκεται στο παρελθόν αλλά αποκαλύπτεται στο μέλλον, στα έσχατα. Η πατερική εποχή έχει κάποια σημασία, αλλά δεν πρέπει να θεωρείται κλειστή εποχή, δεν θα πρέπει η σύγχρονη θεολογία να εγκλωβίζεται στη στεία επανάληψη όσων ειπώθηκαν από τους εκκλησιαστικούς συγγραφείς. Ο μητροπολίτης Περγάμου θέλοντας ακριβώς να επισημάνει την ανάγκη του νεωτερικού και μοντέρνου στοιχείου της θεολογίας, ότι σε καμιά περίπτωση οι συγκεκριμένοι όροι δεν πρέπει να θεωρείται ότι είναι φορτισμένοι αρνητικά, διερωτάται: «...γιατί εγώ σήμερα να μη χρησιμοποιήσω μια καινούργια λέξη; Γιατί πρέπει σώνει και καλά τη λέξη αυτή να τη βρω στους Πατέρες;» Η υπέρβαση της πατερικής σκέψης δεν σημαίνει την άρνηση ή την απόρριψή της, αλλά τη δυναμική αφομοίωσή της. Πρόκειται για ένα άνοιγμα στην προοπτική του σήμερα ή καλύτερα, στην προοπτική του αύριο. Όσο

ιερό και αν είναι το παρελθόν, γεγονός το οποίο δεν αμφισβητείται, δεν μπορεί και δεν πρέπει να ανάγεται σε αντικείμενο απόλυτου θαυμασμού. Θεωρώ ότι ο μητροπολίτης Περγάμου επιδιώκει την έξοδο της σύγχρονης ορθόδοξης θεολογίας από μια κακώς νοούμενη παραδοσιοκρατία, η οποία εμποδίζει και αποθαρρύνει κάθε καινούργια και ανανεωτική δημιουργική προσπάθεια. Είναι προφανές ότι επιθυμεί τον απεγκλωβισμό της σύγχρονης θεολογικής σκέψης από το παρελθόν. Η θεολογία σήμερα οφείλει να χρησιμοποιήσει με «σεβασμό το παρελθόν... αλλά πρέπει επίσης να προσπαθήσει να προσαρμόσει το παρελθόν στο παρόν, συνδυάζοντάς το δημιουργικά με ό, τι ο σύγχρονος κόσμος έχει πετύχει ή προσπαθεί να πετύχει», όπως ο ίδιος λέει.

επιμέλεια
Ronald L. Numbers

Ο Ταλνταίος στη φνδακή

**Μύθοι για την επιστήμη
και τη θρησκεία**

Πρόλογος - μετάφραση: Γιώργος-Ίκαρος Μπαμπασάκης
Επιμέλεια της ελληνικής έκδοσης: Ιωάννης Πλεξίδας

Σ' αυτή την προοπτική οφείλουν και πρέπει να γίνουν κατανοητές και οι όποιες παρεμβάσεις του μητροπολίτη Περγάμου στο εννοιολογικό οπλοστάσιο των εκκλησιαστικών συγγραφέων. Το θεολογικό πρόταγμα του μητροπολίτη Περγάμου προϋποθέτει τη σκέψη των Καππαδοκών Πατέρων. Η θεολογική σκέψη των Πατέρων είναι το εφαλτήριο που θα οδηγήσει τη σύγχρονη θεολογία σε μια επικοινωνία και σε έναν διάλογο με τη σύγχρονη εποχή και τα προβλήματά της.

Η.Φ.: Κ. Ιωάννη Πλεξίδα τιμή μας να σας φιλοξενήσουμε στην ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ και να βουτήξουμε μαζί σας σε θέματα πολύ ενδιαφέροντα για την ορθόδοξη θεολογία και φιλοσοφία. Σας ευχόμαστε ο Τριαδικός Θεός να σας ενισχύει ποικιλοτρόπως ώστε να απολαύσουμε και στα επόμενα χρόνια το αξιόλογο και πολυσχιδές σας έργο.

Ι. ΠΛΕΞΙΔΑΣ: Σας ευχαριστώ που δώσατε την ευκαιρία να «συνομιλήσω» με τους αναγνώστες σας. Εύχομαι να απολαύσουν την κουβέντα μας, όπως την απόλαυσα κι εγώ.